

ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Θάνος Βερέμης

ΗΠΑ: ΕΠΟΧΗ ΤΡΑΜΠ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΑΝΟΣ ΒΕΡΕΜΗΣ
ΗΠΑ: ΕΠΟΧΗ ΤΡΑΜΠ

ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ Νο24
Διεύθυνση σειράς: Μπάμπης Παπαδημητρίου

ΗΠΑ: ΕΠΟΧΗ ΤΡΑΜΠ

Επιμέλεια-Διόρθωση: Μάνος Μπονάνος

© 2019, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε., Θάναος Βερέμης

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Ιούνιος 2019

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

www.epbooks.gr

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής

τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-960-569-937-6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	7
1. Οι δύο πτέρυγες του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος	24
2. Φιλοσοφία και πολιτική	37
3. Γεωπολιτική και Τραμπ	56
4. Οι πιθανότητες παραπομπής	77
5. Αλλαγή εκλογικού σκηνικού;	85
Επίλογος	89
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
Κατάλογος παραιτηθέντων και απολυθέντων κατά τη διάρκεια των 28 πρώτων μηνών της θητείας του Ντόναλντ Τραμπ.....	92
Βιβλιογραφία	97
Ευρετήριο ονομάτων	101

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ποια είναι η σχέση του γνωστού κόσμου το 220 π.Χ. με το 2019 μ.Χ.; Πρώτα απ' όλα, οι ΗΠΑ είναι τώρα η υπερδύναμη που η Ρώμη έγινε στη συνέχεια. Και οι δύο βρέθηκαν με δημοκρατικά πολιτεύματα, τα οποία θεωρούσαν ότι έπρεπε να διαδώσουν για το καλό της ανθρωπότητας. Η έννοια της αποστολής περιλαμβάνεται τόσο στην κοινωνία των Ρωμαίων, όπως την περιγράφει ο Πολύβιος, όσο και σε εκείνη των σύγχρονων Αμερικανών. Οι δύο υπερδυνάμεις, του παρελθόντος και του παρόντος, μοιράζονται τη βεβαιότητα ότι η οργάνωση του πολιτεύματός τους ήταν και είναι εξαγωγίμη. Έτσι και οι δύο έχουν συμφέρον να επενδύουν σε μια παγκόσμια αποστολή που το δικαιώνει.

Η Ελλάδα του Πολύβιου, αν και πολιτισμικά ομοιογενέστερη από τη σημερινή Ευρώπη, ήταν πολιτικά διαιρεμένη. Οι αντιπαλότητες που επικρατούσαν ανάμεσα στους Έλληνες επέτρεπαν στους Ρωμαίους να διεισδύσουν στην Ελλάδα με μεγαλύτερη ευχέρεια. Η Ρώμη προσεταιρίστηκε αρχικά την Αχαϊκή Συμπολιτεία για να απομονώσει τη μεγαλύτερή της αντίπαλο, τη Μακεδονία. Ο Πολύβιος σκιαγραφεί δύο εξέχοντα στελέχη της αχαϊκής ηγεσίας, τον Αρίσταινο και τον Φιλοποίμενα. Ο πρώτος πίστευε στην πλήρη ταύτιση με τη Ρώμη, αφού η Συμπολιτεία αδυνατούσε να της αντισταθεί, ενώ ο δεύτερος, παρότι αναγνώριζε τη συντριπτική υπεροχή

των Ρωμαίων, θεωρούσε ότι οι Αχαιοί έπρεπε να διατηρήσουν κατά το δυνατόν την αξιοπρέπειά τους.

Όταν τελικά η Ρώμη κυριάρχησε επί των Μακεδόνων, ήρθε η σειρά των Αχαιών. Η ισοτιμία στις φιλικές σχέσεις με τη Συμπολιτεία ήταν πια περιττή στους Ρωμαίους, που απέβλεπαν στην πλήρη υποταγή των παλαιών τους συμμάχων.

Τόσο η Ρώμη όσο και οι ΗΠΑ κατάφεραν να ενοποιήσουν την επικράτειά τους κάτω από μια ενιαία κρατική οντότητα. Αφορμή για τη ρωμαϊκή έξοδο στη Χερσόνησο του Αίμου υπήρξε η ενόχληση που προκαλούσαν οι Ιλλυριοί πειρατές στα ιταλικά παράλια.

Μπορούμε να βρούμε την αναλογία στο κίνητρο αυτό με τη σημερινή αμερικανική καταδίωξη της τρομοκρατίας στις χώρες του Ισλάμ. Υπάρχουν απώτερα κίνητρα στην αμερικανική πολιτική έναντι του Ιράν, του Ιράκ, του Αφγανιστάν και τελευταία της Σαουδικής Αραβίας; Ή μήπως αποτελούν μέρος μιας ιδεοληψίας εναντίον της πολιτισμικής απειλής που προέβλεψε ο Σάμιουελ Χάντινγκτον (Samuel P. Huntington); Το βέβαιο είναι ότι η ΕΕ δεν έχει ακόμη καταφέρει να αντιπαρατάξει ενιαία εξωτερική πολιτική έναντι των ΗΠΑ, ούτε βέβαια και να δημιουργήσει αξιόπιστη στρατιωτική δύναμη. Η ΕΕ προσφέρει κακές υπηρεσίες, τόσο στην παγκοσμιοποίηση, που διαχειρίζεται σχεδόν αποκλειστικά πλέον η Αμερική, όσο και στις ίδιες τις ΗΠΑ, οι οποίες σταδιακά εθίζονται στην ιδέα της αποκλειστικής τους ισχύος.

Σπάνια στην ιστορία μια δύναμη οικονομικά ισχυρή αλλά στρατιωτικά αδύναμη διατήρησε τα πλούτη της. Ο ανταγωνισμός των εταιρειών μαχητικών αεροσκαφών με αντίστοιχα αμερικανικά συμφέροντα είναι ενδεικτικός του φαινομένου. Οι Γάλλοι κέρδισαν διαγωνισμό στην Κορέα με το μαχητικό αεροσκάφος «Ραφάλ» (Dassault Rafale), όμως η παραγγελία ακυρώθηκε τελικά υπέρ των ΗΠΑ. Κάτι ανάλογο συνέβη

στην Τσεχία με τη σουηδική SAAB υπέρ αμερικανικών μαχητικών. Με τη μέθοδο των πιέσεων, οι Αμερικανοί εξοβελίζουν τα ευρωπαϊκά αυτά προϊόντα από τις διεθνείς αγορές.

Εφόσον η ΕΕ παραμένει χωρίς ενιαία φωνή στις αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας και αποφεύγει να αναλάβει τις στρατιωτικές δαπάνες που θα εξασφάλιζαν αν όχι ισοτιμία, πάντως αξιοπιστία έναντι των ΗΠΑ, οι τελευταίες θα παίρνουν μονομερείς πρωτοβουλίες που είναι δυνατόν να θίξουν καίρια ευρωπαϊκά συμφέροντα.

Το μάθημα του Πολύβιου που ισχύει ακόμη είναι ότι οι σχέσεις εξουσίας, η ενότητα και η στρατιωτική αξιοπιστία εξασφαλίζουν την ειρήνη.

Ο Τζορτζ Μπους ο νεότερος (George Bush Jr.) εκκίνησε το 2000 για την προεδρία των ΗΠΑ υποσχόμενος στους ψηφοφόρους τη γνωστή συνταγή του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος: λιγότερες δραστηριότητες για την κεντρική κυβέρνηση, απεμπλοκή από τις διεθνείς διενέξεις και τα προβληματικά πεδία του εκσυγχρονισμού, μείωση των κρατικών δαπανών κλπ. Τρία χρόνια αργότερα, παρασπονδούσε στα υπεσχημένα. Η κυβέρνησή του ανέλαβε δύο μεγάλες πολεμικές επιχειρήσεις πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων, με αποτέλεσμα η οικονομία από πλεονασματική να γίνει βαθύτατα ελλειμματική.

Σύμφωνα με τις εξαγγελίες του προέδρου Μπους οι Αμερικανοί δεν θα αισθάνονταν πλέον ασφαλείς μέσα στη χώρα τους, αν δεν επιδιδονταν στην εξάλειψη της τρομοκρατίας και των καθεστώτων που την ενίσχυαν, ή θα μπορούσαν να την ενισχύσουν. Το αμερικανικό αμυντικό δόγμα του προληπτικού πολέμου επεκτεινόταν και σε πολιτική πρόληψης μελλοντικών αντιπάλων ή και ανταγωνιστών. Έτσι οι Αμερικανοί φρόντιζαν να εξασφαλίσουν τη μακροήμερευση της «αυτοκρατορίας του καλού» ώστε να υπάρξει επιτέλους στον κόσμο δικαιοσύνη και ελευθερία.

Η ελευθερία και το δίκαιο που διακήρυσσε πως πρεσβεύει ο Πρόεδρος Μπους δεν ήταν οι κινητήριες δυνάμεις πίσω από τη μεσανατολική πολιτική της κυβέρνησής του. Τις ίδιες άλλωστε αρχές επικαλούνταν και προηγούμενες αμερικανικές κυβερνήσεις που στήριζαν τον «χασάπη της Βαγδάτης» Σαντάμ Χουσεϊν (Saddam Hussein), αλλά και το αναχρονιστικό σαουδαραβικό καθεστώς, σύμφωνα με τις επιταγές του αμερικανικού συμφέροντος. Η διαφορά της κυβέρνησης Μπους από τις προηγούμενες δεν ήταν οι φιλελεύθερες αρχές που επικαλείτο, αλλά η αλαζονική στάση της έναντι παραδοσιακών συμμάχων και η μονομέρεια που κυριαρχούσε στις αποφάσεις της. Η σημερινή κυβέρνηση Τραμπ ξεπέρασε κατά πολύ τον Bush σε υπερβολές: επίσκεψη του Προέδρου στη Σαουδική Αραβία συνοδευμένη από επαίνους για την ηγεσία της και εξαπόλυση απειλών κατά του Ιράν.

Πρόκειται άραγε για επικράτηση συντηρητικών δυνάμεων στην αμερικανική ηγεσία ή μήπως η αλλαγή πλεύσης των Ρεπουμπλικάνων προαναγγέλλει μια γενικότερη στροφή της κοινωνίας των ΗΠΑ; Βρισκόμαστε μήπως στο κατώφλι κοσμοϊστορικών αλλαγών; Στην αρχή της νέας αυτοκρατορίας, την Pax Americana και την αποδόμηση των εθνών-κρατών;

Οι μονομερείς αποφάσεις στη διεθνή πολιτική, που επιβάλλονται από την ισχύ της υπερδύναμης και εις βάρος των διεθνών οργανισμών, αργά ή γρήγορα θα επηρεάσουν και το εσωτερικό φιλελεύθερο καθεστώς της ίδιας της Αμερικής. Η δημοκρατική Ρώμη υπέκυψε στην αυτοκρατορία από τη δυναμική των δικών της κατακτήσεων.

Οι ιδεολογικές τάσεις και οι στόχοι του αμερικανικού πολιτικού συστήματος είναι δυνατόν να ταξινομηθούν με τον ακόλουθο τρόπο: 1) την ενοποιημένη διεθνή αγορά, του Αλεξάντερ Χάμιλτον (Alexander Hamilton), 2) την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη από την κρατική τυραννία, του

Τόμας Τζέφερσον (Thomas Jefferson), 3) την καχυποψία του μικρού αγρότη και ιδιοκτήτη προς την κεντρική εξουσία, του Άντριου Τζάκσον (Andrew Jackson) και 4) την πεποίθηση του Γούντροου Γουίλσον (Woodrow Wilson) ότι ο αμερικανικός Διαφωτισμός μπορεί να επιβάλει την παγκόσμια ευταξία.

Τα αντικρουόμενα αυτά στοιχεία επιβάλλουν την κατανομή σε νέους συσχετισμούς: Ο Χάμιλτον και ο Γουίλσον συμμερίζονται την ανάγκη μιας ισχυρής κρατικής εξουσίας, ενώ ο Τζέφερσον και ο Τζάκσον υποστηρίζουν την ομοσπονδιακή αποκέντρωση. Ο Χάμιλτον όμως και ο Τζάκσον είναι ρεαλιστές, ενώ ο Τζέφερσον και ο Γουίλσον είναι φορείς της αισιοδοξίας και της εμπιστοσύνης του Διαφωτισμού προς τη φύση του ανθρώπου. Ο ρεαλισμός του Χάμιλτον δεν τον καθιστά απαισιόδοξο για τη δυνατότητα της λογικής και, συνεπώς, τον τοποθετεί φιλοσοφικά στη συντροφιά των Τζέφερσον και Γουίλσον. Τέλος, ο Τζάκσον και ο Γουίλσον συμμερίζονται την έντονη θρησκευτικότητα του μέσου Αμερικανού που πιστεύει στο άγος του προπατορικού αμαρτήματος.

Η πολιτική παράδοση που δημιούργησε ο Άντριου Τζάκσον είχε τις καταβολές της στις προτεσταντικές αγροτικές μάζες του Νότου και των Κεντρικών Πολιτειών. Οι ψηφοφόροι του ήταν μεγαλωμένοι με την αντίληψη της Βίβλου για την πτώση, την αμαρτία και την αυστηρότητα του Θεού, και δεν είχαν σχέση ούτε με τα ευκατάστατα στρώματα από τα οποία προήλθαν οι διαφωτιστές πατέρες του αμερικανικού Συντάγματος, ούτε βέβαια και με τα πανεπιστήμια που πρέσβευαν και καλλιεργούσαν την κλασική ελληνική και ρωμαϊκή παιδεία.

Η παράδοση του Τζάκσον, συνεπώς, δεν συμμερίζεται την επίσημη αισιοδοξία που αποπνέει το Σύνταγμα και διατηρεί μια απαισιόδοξη αντίληψη για έναν κόσμο στον οποίον το κακό ελλοχεύει και ο Θεός τιμωρεί τους αμαρτωλούς. Όποιος παρακολουθεί σήμερα τους κήρυκες των θρησκευτικών σταθ-

μών του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης στις ΗΠΑ, αντιλαμβάνεται ότι ο «Αντίχριστος», που ήταν κάποτε καθολικός και μετά έγινε κομμουνιστής, είναι τώρα τρομοκράτης ισλαμιστής. Έτσι, η αναζήτηση του κακού δικαιώνει την αρχέγονη αυτή αντίληψη των οπαδών του Τζάκσον, οι οποίοι βρήκαν τον ιδεώδη εκπρόσωπό τους στον Πρόεδρο Μπους.

Οι αδιάκοπες αναφορές του Μπους στις δυνάμεις του κακού που απειλούν τα έργα του Πανάγαθου και οι επικλήσεις στον Θεό ενός περιούσιου λαού άφηναν κατάπληκτους τους επιγόνους του ευρωπαϊκού αλλά και του αμερικανικού Διαφωτισμού, όμως έχουν απήχηση στους παραδοσιακούς ψηφοφόρους και στους ρεαλιστές του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος (που πιστεύουν ότι η στρατιωτική ετοιμότητα ωφελεί την Αμερική).

Ποιος είναι όμως αυτός ο αόρατος εχθρός, ο οποίος αξιώνει έναν πόλεμο χωρίς ημερομηνία λήξης και μια στρατιωτική προετοιμασία χωρίς όρια; Οι έμποροι της πανεπιστημιακής κοινότητας είχαν κατασκευάσει τον μελλοντικό «Αντίχριστο» πριν ακόμα εκπνεύσει ο παλιός.

ΘΑΝΟΣ ΒΕΡΕΜΗΣ ΗΠΑ: ΕΠΟΧΗ ΤΡΑΜΠ

Ο αμερικανικός λαϊκισμός ανακάλυψε στο πρόσωπο του Τραμπ τον ταλαντούχο εκφραστή του. Το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα δέχτηκε να γίνει το όχημα που οδήγησε τον ικανό πωλητή και επιχειρηματία στην προεδρία της ισχυρότερης χώρας του κόσμου. Πρόκειται για μια παραδοξότητα; Αν η κυβέρνηση Τραμπ δεν εμπλακεί σε επικίνδυνες περιπέτειες, κυρίως πολεμικές, οι συνθήκες για τις ΗΠΑ θα παραμείνουν ευνοϊκές – με την επιφύλαξη ότι μια προβληματική ηγεσία είναι πάντοτε πιθανόν να ανατρέψει εις βάρος της και την καλύτερη τύχη.

Ο καθηγητής Θάνος Βερέμης καταγράφει με ρυθμό το πρώτο μισό της προεδρίας Τραμπ, εντάσσοντάς τη στο ιστορικό και φιλοσοφικό πλαίσιο της αμερικανικής πολιτικής και παραθέτοντας τα ερωτήματα που προκύπτουν αναφορικά με τα σενάρια τέλους μιας εποχής που κανείς δεν περίμενε ότι θα υπάρξει. Για παράδειγμα, ποιοι λόγοι μπορεί να καταστήσουν δυνατή την παραπομπή του Προέδρου Τραμπ και μέσω ποιας συνταγματικής διαδικασίας θα γινόταν αυτή; Ποιες εξελίξεις μπορεί να αλλάξουν το πολιτικό σκηνικό πριν από την επόμενη προεδρική εκλογή;

■ Η σειρά ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ περιλαμβάνει βιβλία αναφοράς, γραμμένα από ειδικούς, τα οποία δίνουν έγκυρη και σε βάθος πληροφόρηση για θέματα άμεσου ενδιαφέροντος. Απλή αλλά όχι απλουστευτική, επιστημονική αλλά όχι απροσπέλαστη, σύντομη αλλά και πλήρης, η σειρά προσφέρει στον σύγχρονο αναγνώστη τα κλειδιά ώστε να κατανοήσει ■ σε βάθος τον πολύπλοκο και μεταβαλλόμενο κόσμο μας.

